

№ 06 (599)
Люты 2016 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

☞ **Праект: Адноім Будслаўскую святыню разам!** – стар. 2

☞ **Асоба ў краязнаўстве: Уладзімір Ліўшыц** – стар. 3

☞ **Рэгіён: Іванава і Свірскі край** – стар. 4 і 5

☞ **Талент: пісьменнік-натураліст Рыгор Ігнаценка** – стар. 6

Малебен на Свята-Троіцкай крыніцы служыць айцец Георгій Арлоўскі

Падрабязней чытайце на стар. 7

На тым тыдні...

✓ 3 29 студзеня па 4 лютага ў адукацыйным цэнтры грамадскага аб'яднання «Беларускі зялёны крыж», што ў

кнігу вершаў Максіма Багдановіча памерам 1x1 мм і мікрамініяцюрны герб Рэспублікі Беларусь.

прасякнутая любоўю да роднай краіны – да яе прыроды, колераў і ўзораў, яе гісторыі, традыцыяў і людзей.

«Спадчына Беларусі» і змяшчае больш за 400 мастацкіх фотаздымкаў 2014 – 2015 гг., на якіх прадстаўлена архітэктурная спадчына нашай краіны.

✓ 5 лютага ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі «Дом-музей І з'езда РСДРП» пачала працаваць выстаўка «Зброя і гонар. Татары на службе ВКЛ».

На выстаўцы дэманструюцца 40 мастацкіх фотаздымкаў з альбома, якія паказваюць адноўленую спадчыну Беларусі: маёнткі ў Скоках і Красным Беразе, каталіцкі храм у Волчыне, палацы ў Залессі і Крычаве, адкрытыя фрэскі Спаскай царквы Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра ў Полацку. Таксама на выстаўцы можна пабачыць цікавыя рэчы са збораў музея, сярод іх – срэбны кубак роду Агінскіх, слуцкія паясы, напастольныя крыжы з Навагрудка XVII ст.

✓ 4 лютага ў Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры адкрылася выстаўка «Калыханцы – 35», дзе прадстаўлена ўнікальная калекцыя лялечных персанажаў праграмы. Апрача лялек на выстаўцы можна ўбачыць рэдкія архіўныя фотаздымкі, цікавыя кадры са здымачнай пляцоўкі, калекцыю касцюмаў вядучых тэлепраграмы.

Тут можна пабачыць прадметы побыту і адзенне беларускіх татараў (жаночыя і мужчынскія касцюмы, упрыгожванні і інш.), узбраенне татарскага войска (комплекс узбраення воіна Залатой Арды канца XIV – пачатку XV ст.: шлемы, шчыты, кальчугі і інш., паясны набор XIV ст., шабля са срэбнай высечкай XIV ст., шаблі, коп'і, харугвы і інш.).

✓ 2 лютага ў мінскай галерэі «Акадэмія» адкрылася выстаўка працаў выкладчыкаў Ерванскай школы мастацтваў імя Лазара Сар'яна «Люблю Арменію».

На выстаўцы можна пабачыць жывапіс Аліны Казаран, Арпіна

Авагян, Артура Ванцяна, графіку Ануш Аруцян і Артура Акапяна, скульптуру Артура Саргсяна і творы дэкаратыўнага мастацтва Анжэлы Мачкалян. Кожная з працаў

Смалявіцкім раёне, і ў Рэспубліканскім цэнтры экалогіі і краязнаўства ў Мінску адбыліся мерапрыемствы ў межах міжнароднага мастацкага праекта «На сваёй зямлі»: конкурсы жывапісу і графікі, мультыплікацыі і дзяяфільмаў, выстаўка памяці мастака Сяргея Храпіна, які стварыў мастацкую студию «Завязь» у вёсцы Вяшнь Вілейскага раёна, ды інш.

✓ 1 лютага ў Доме-музеі І з'езда РСДРП, філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі, вядомы расійскі мастак-мікрамініяцюрыст Анатоль Каненка перадаў у збор Нацыянальнага гістарычнага музея самую маленькую ў свеце

Мацярык Беларусь

Заява Сакратарыята ТБМ з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы

Дарагія сябры!

21 лютага міжнародная супольнасць штогод адзначае Дзень роднай мовы. Мы звяртаемся да ўсіх грамадзянаў Беларусі, а таксама прыхільнікаў беларушчыны за мяжой з просьбай выказаць у гэты дзень сваю падтрымку жывому беларускаму слову.

Давайце ў гэты дзень публічна праявім сваё шанаванне да старажытнай, тысячагадовай беларускай мовы, дзяржаўнай мовы Вялікага Княства Літоўскага, мовы трох Статутаў ВКЛ, мовы Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Уладзіміра Караткевіча і Васіля Быкава.

Мы заклікаем Вас прыняць удзел у IX Агульнанацыянальнай дыктоўцы, якую мы прапануем пісаць па творах Янкі Сіпакова, Максіма Багдановіча і Макара Краўцова.

Узоры дыктовак чытайце ў газеце «Наша слова», а таксама на нашым партале: tbm-mova.by.

Любіце родную мову – яна дасканалая і прыгожая!

Сакратарыят ТБМ
3 лютага 2016 года

Шарашоўскае Евангелле (XVI ст.)

Адноўім Будслаўскую святыню разам!

Нагадваем нашым чытачам, што летась Беларускі фонд культуры распачаў акцыю па зборы сродкаў на рэстаўрацыю Будслаўскага касцёла бернардынцаў. Дапамогі патрабуюць алтар XVII ст. у капліцы Святой Варвары, арыгінальны арган XVIII ст. і фрэскі Казіміра Анташэўскага. Таксама ў планах стварэнне адпаведнай інфраструктуры і ўмоваў побыту для пілігрымаў і экскурсійных групаў. Гэтую ініцыятыву Беларускі фонд культуры ажыццявіў сумесна з Беларускім камітэтам Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС) пры падтрымцы Мітрапаліта Мінска-Магілёўскага арцыбіскупа Тадэвуша Кандрусевіча і Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА. Сёлета акцыя працягнецца.

У сувязі са зменамі, якія адбыліся па ініцыятыве ААТ «Белінвестбанк», паведамляем новыя банкаўскія рэквізіты (на рускай мове) спецыяльнага дабрачыннага рахунку грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» для збору сродкаў у беларускіх рублях на рэстаўрацыю Будслаўскага касцёла:

ОО «Белорусский фонд культуры»,
220029, г. Минск, Троицкая наб., 6;
Благотворительный счёт
3135741330025, г. Минск, ОАО «Белинвестбанк», РБ. Дирекция по г. Минску и Минской области, код 739, Минск, ул. Коллекторная, 11, БИК 153100739, УНП 100081886, ОКПО 37449864; с пометкой «На реставрацию Будславского костёла»; тел. бухг. (+375 017) 283 28 24.

Для збору сродкаў у Мінску ўстаноўлены скрыні – у Архікафедральным касцёле Найсвяцейшай Дзевы Марыі і ў касцёле Святога Сымона і Святой Алены (Чырвоным касцёле), а таксама ў Будслаўскім касцёле бернардынцаў.

Збор сродкаў працягваецца! Назвы арганізацыяў і імёны ахвярадаўцаў будуць не толькі ўвекавечаныя ў Будслаўскім касцёле, але і надрукаваныя ў «Краязнаўчай газеце».

Праект

Асноўныя напрамкі працы ГА «Беларускі фонд культуры» на 2016 год

2016 год абвешчаны Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (№ 522 ад 28.12.2015) годам культуры. Асноўныя напрамкі дзейнасці ГА «Беларускі фонд культуры» ў гэтым годзе будуць скіраваны на сумесную працу з арганізацыямі і ўстановамі культуры па правядзенні мерапрыемстваў, якія адлюстроўваюць дасягненні ў галіне нацыянальнай культуры, на ўшанаванне лепшых яе прадстаўнікоў, гістарычных падзей і асоб Бацькаўшчыны.

Улічваючы выклікі часу, адметнасцю года павінны стаць пошукі новых канцэптуальных падыходаў да праектаў і праграм БФК (на базе Статута), падтрымка ініцыятываў грамадскасці ў самых важных накірунках культурнага будаўніцтва, узмацнення павагі да роднай культуры, яе каранёў і беларускай мовы. У гэтым напрамку павінна быць скіравана дзейнасць Рады, Выканкама, абласных аддзяленняў БФК, яго рабочых камісій і груп, выдавецкая дзейнасць, праца рэдкалегіі і рэдакцыі «Краязнаўчай газеты».

Асноўныя напрамкі дзейнасці БФК на 2016 год далёка не вычэрпваюць колькасна ініцыятывы грамадскасці, яны будуць удакладняцца і, безумоўна, павялічваюцца на працягу года, папаўняцца змястоўна дзякуючы пашырэнню дзейнасці БФК і, у першую чаргу, праз наладжванне рабочых кантактаў з іншымі грамадскімі арганізацыямі сацыякультурнага накірунку, а таксама яго адваротнай сувязі з грамадскасцю краіны і беларускай дыяспарай праз свой друкаваны орган «Краязнаўчую газету».

Асноўныя мерапрыемствы

1. Пастаянна прымаць актыўны ўдзел у агульнарэспубліканскіх мерапрыемствах, якія скіраваны на папулярызацыю дасягненняў культуры, рашэнне існуючых праблем і выклікаў, у тым ліку ўдзельнічаць у:

- кангрэсе працаўнікоў беларускай культуры;
- пасяджэннях калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;
- пасяджэннях Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА;
- Рэспубліканскай камісіі «Вяртанне»;
- Рэспубліканскім Савеце па справах культуры пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

2. Працягнуць працу па падрыхтоўцы да юбілейных датаў, ініцыяваных БФК:

- да юбілею С. Манюшкі ў 2017 г.;
- да юбілею А. Міцкевіча ў 2019 г.
- да юбілею беларускага кнігадрукавання ў 2017 г.

– прыняць удзел у юбілейных мерапрыемствах 2016 г., прысвечаных датам выбітных асоб культуры Беларусі (Максіма Багдановіча, Алаізы Ажэшка, Максіма Танка, Івана Шамякіна, Івана Мележа і іншых).

3. Сумесна з ГА «Мінскі сталічны саюз прадпрыемстваў і працаўдзельнікаў», Мясцовым гісторыка-культурным фондам «Ляліва» правесці шэраг мерапрыемстваў па ўшанаванні памяці роду Чапскіх у Прылуках, Станькаве, Мінску. Працягнуць працу па ўсталяванні помніка К. Чапскаму ў Мінску.

4. Прыняць удзел у арганізацыі і інфармацыйнай падтрымцы «Краязнаўчай газетай» музейнага форуму 2016 г.

Канкрэтныя мерапрыемствы

1. Арганізаваць і праводзіць у Мінску пастаянна ў снежны вечары-чытанні пад назвай «Чытаем Івана Чыгрынава разам», прысвечаныя памяці народнага пісьменніка Беларусі, першага старшыні Беларускага фонду культуры І.Г. Чыгрынава.

2. Правесці арганізацыйныя мерапрыемствы па стварэнні клуба творчай інтэлігенцыі пад назвай «Вечары ў доме Багдановіча» (разам з радыё «Беларусь» і Нацыянальным мастацкім музеем Рэспублікі Беларусь).

3. Прыняць удзел у падвядзенні вынікаў конкурсу БФК і Міністэрства культуры Беларусі «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» (сумесна з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі).

4. Сумесна з Беларускім грамадскім аб'яднаннем «Отдых в деревне» здзейсніць у сакавіку 2016 г. выязное пасяджэнне Выканкама БФК, рэдакцыі «Краязнаўчай газеты» ў Валожынскім раёне па арганізацыі інфармацыйнай падтрымкі аграрыстычных сядзібаў і наладжванні пастаянных кантактаў з тымі з іх, якія ў сваёй працы выкарыстоўваюць нацыянальныя складнікі, традыцыі, беларускую мову.

5. Выпуск «Краязнаўчай газеты» ў 2016 г. скіраваць на шырокае асвятленне падзеяў Года культуры. Стварыць пастаянную рубрыку года «2016 – год нашай культуры».

6. У 2016 г. распачаць новы праект БФК «Полацк – калыска беларускай дзяржаўнасці», які павінен стаць адной з галоўных тэм Года культуры для «Краязнаўчай газеты», пытаннем пастаяннай увагі БФК і яго намаганняў на актуалізацыю ўвагі дзяржаўных структураў ад райвыканкама да Урада Беларусі, скіраваную на вырашэнне праблем Полацка па захаванні яго гістарычнай і архітэктурнай спадчыны.

7. Працягнуць акцыю «Адноўім Будслаўскую святыню разам!» па зборы сродкаў на рэстаўрацыю гістарычнай і архітэктурнай каштоўнасці, узятай пад ахову дзяржавай, адзінага ў нашай краіне Нацыянальнага санктуарыя. Правесці падрыхтоўчыя працы для выканання рэстаўрацыйных работ.

8. Правесці XVI Рэспубліканскі конкурс мастакоў тэатраў на суісканне прэміі імя заслужанага дзеяча мастацтваў І.М. Ушакова (сумесна з Музеем гісторыі тэатральнай і музычнай культуры).

9. Прыняць арганізацыйны ўдзел у правядзенні IX фестывалю фальклорнага мастацтва «Берагіня» (г. Акцябрскі) у чэрвені 2016 г. «Краязнаўчай газеце» даручыць поўнае асвятленне мерапрыемстваў фестывалю.

10. Правесці збор кніг беларускіх пісьменнікаў для перадачы бібліятэкам краіны, а таксама для магчымага папаўнення бібліятэк дыяспары за межамі краіны.

Арганізацыйныя мерапрыемствы

1. У адпаведнасці са Статутам БФК рэгулярна праводзіць пасяджэнні Выканкама, на якіх разглядаць бягучыя пытанні дзейнасці арганізацыі.

У сувязі з прызначэннем на пасаду дырэктара Маладзечанскай фабрыкі мастацкіх вырабаў А.В. Рамановіча заслухаць яго ў сакавіку па пытанні перспектывы развіцця прадпрыемства і яго новых накірункаў дзейнасці.

2. Падрыхтаваць эскіз узнагароднага знака БФК для ўзнагароджвання выбітных дзеячаў культуры краіны і замежжа, палажэнне аб ім і выканаць яго на вытворчасці краіны. Арганізаваць пошук спонсара для выканання гэтай працы.

Праект накіроўваецца сябрам ГА «Беларускі фонд культуры» і ўсім зацікаўленым асобам для аздзялення, магчымых змен, папаўнення і наступнага зацвярджэння.

Выканкамам БФК

На Астравеччыне чытаюць Івана Шамякіна

Народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна добра ведаюць і любяць чытачы. Яго творы складаюць летапіс нашага мінулага, распавядаюць пра лёс беларусаў у XX ст. Нездарма ў межах Года культуры шырока адзначаецца 95-гадовы юбілей пісьменніка. У Астравечкай раённай бібліятэцы працуе кніжная выстаўка пад назвай «Вядомы ўсёй краіне», дзе прадстаўленыя творы Івана Пятровіча, матэрыялы аб яго жыцці і творчасці.

Не пакінулі без увагі юбілей пісьменніка ў сельскіх бібліятэках раёна. Напрыканцы студзеня іх супрацоўнікі правялі літаратурныя імпрэзы, вечарыны, агляды твораў, абмеркаванні кніг. Імпрэза «Сейбіт дабра і прыгажосці» прайшла ў Альхоўскай сельскай бібліятэцы, «Чалавек вялікай душы і таленту» – у Дайлідскай, Гервяцкай і Падольскай сельскіх бібліятэках, «Талент, дадзены Богам» – у бібліятэцы в. Кемелішкі, «Сын свайго часу» – у Гудагайскай

сельскай бібліятэцы, «Майстар нацыянальнай прозы» – у Рытаньскай сельскай бібліятэцы, «Жыццё і дзейнасць Івана Шамякіна» – у бібліятэцы в. Малі. Наведнікі імпрэзаў здзейснілі цікавыя падарожжы па кнігах пісьменніка, даведліся пра яго жыццё, падзяліліся ўражаннямі ад прачытаных кніг.

*Галіна ФРАНЦКЕВІЧ,
метадыст аддзела бібліятэчнага
маркетынгу Астравечкай
раённай бібліятэкі*

Меропрыемства ў Варонскай сельскай бібліятэцы

1 лютага споўнілася 70 гадоў вядомаму горацкаму краязнаўцу, пісьменніку і літаратурназнаўцу, сябру Саюза беларускіх пісьменнікаў і Беларускага саюза журналістаў, ганароваму прафесару Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі, першаму дырэктару Горацкага гісторыка-этнаграфічнага музея Уладзіміру Ліўшыцу.

Нарадзіўся Уладзімір Маісеевіч у горадзе Красны Кут Саратаўскай вобласці, дзе маці з дзецьмі была ў эвакуацыі. Аднак сям'я вярнулася ў Горкі.

Пасля заканчэння школы была вучоба на гістарычным факультэце Магілёўскага педінстытута.

Вывучаючы гісторыю розных краінаў, Уладзімір не забываў пра гісторыю свайго горада, ды і праца ў архівах пад час канікулаў давала магчымасць шукаць матэрыялы з гісторыі Горак.

Пасля армейскай службы Уладзімір едзе не дадому, а ў Кіеў. У Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве Украіны знаходзіць «Справу аб палітычнай дэманстрацыі ў Горы-Горках 16 студзеня 1905 года», адкрывае новыя, невядомыя раней дакументы аб рэвалюцыйным руху ў Горках.

Ні ў час працы настаўнікам гісторыі ў Панкратаўскай сярэдняй школе ці ў Горацкім раённым аддзеле адукацыі, ні тады, калі працаваў у Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, Уладзімір Маісеевіч не здраджваў сваёй мары стаць краязнаўцам. Ён актыўна вывучаў гісторыю горада і раёна, гісторыю сельскагаспадарчай акадэміі, выступавіў з артыкуламі ў друку.

Вынікам стала кніга «Горкі. Історыко-эканамічны очерк». Гэта была «першая ластаўка» ў шэрагу публікацыяў па гісторыі Горак. Потым яшчэ былі «Горкі» (1989), «Горкі і окрестности. Справочник-путеводитель» (1993), «Летапіс горада Горкі» (1995). У Ліўшыц – адзін з аўтараў калектыўнай манаграфіі, што выйшла да 150-годдзя БСГА, аўтар навукова-папулярных кніг пра акадэмію, ініцыятар выдання і аўтар-укладальнік энцыклапедычнай кнігі «Летапіс Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі».

Дзякуючы плённай працы Уладзіміра Маісеевіча, яго нястомным краязнаўчым пошукам у Горках у 1989 годзе з'явіўся музей. Стварэнне экспазіцыі пачалося ў верасні 1987 года паводле складзенага Ліўшыца плана. Ён разам з мастакамі абмяркоўваў стварэнне кожна-

Асоба ў краязнаўстве

Летапісец Горацкага краю

га стэнда. Сам аддаў у музей усё, што было ім сабранае за гады краязнаўчых пошукаў.

І таму нікога не здзівіла, што якраз Уладзімір Маісеевіч стаў першым дырэктарам раённага гісторыка-этнаграфічнага музея. На гэтай пасадзе яго талент даследчыка-краязнаўцы праявіўся напоўніцу. З дапамогай архіўных дакументаў ён адкрывае новыя старонкі гісторыі Горак і раёна. У Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве ў Санкт-Пецярбургу знаходзіць герб горада Горкі, вывучае гісторыю партызанскага руху, збірае матэрыялы аб баявых дзеяннях Чырвонай Арміі па вызваленні родных мясцінаў ад нямецка-фашысцкіх акупантаў, папаўняе звесткі аб героях і ахвярах вайны.

У першыя ж гады працы музея яго калектыў працуе над рукапісам кнігі «Памяць», што была надрукаваная ў 1996 годзе. Аб'ёмам кніга гэта з'яўляецца сапраўднай энцыклапедыяй Горак і Горацкага раёна. Больш за 20 артыкулаў для гэтай кнігі было напісана У. Ліўшыцам.

Асобнае месца ў дзейнасці Уладзіміра Маісеевіча займае літаратурнае краязнаўства, якім ён даўно і апантана займаецца.

Па яго прапанове пры музеі пачалі дзейнічаць два аматарскія аб'яднанні «Роднае слова» і «Мастацтва», якія пазней атрымалі званні «народныя». З набыццём аддзела культуры ліцэнзійнага права на выдавецкую дзейнасць У. Ліўшыц садзейнічаў выданню кніг мясцовых аўтараў і мінскіх паэтаў: Ніны Кавалёвай, Святланы Цярэшкі, Аляксандра Клачкова, Сяргея Лоцманава, Таццяны Гісер, Пятра Прыходзькі, Алеся Пісьмянкова.

У. Ліўшыц быў ініцыятарам правядзення Гарэцкіх чытанняў, прысвечаных жыццю і творчасці Максіма Гарэцкага, якія ўпершыню праходзілі ў Беларусі на базе Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі ў 1992 годзе. Дарэчы, па яго ініцыятыве ў навучальным корпусе № 4 быў адкрыты музей-кабінет М. Гарэцкага.

Энтузіязм, шырокія веды гісторыі раёна, горада, акадэміі здабылі Уладзіміру Маісеевічу заслужаны

аўтарытэт краязнаўцы. Па дапамогу і парадку да яго звяртаюцца калегі, настаўнікі, студэнты і школьнікі. Яму прысылаюць заказы на краязнаўчыя артыкулы з рэдакцыяў, энцыклапедыяў, газет і часопісаў.

Нягледзячы на тое, што з 2007 года Уладзімір Маісеевіч знаходзіцца далёка ад Беларусі (жыве ў Ізраілі), ён не парывае сувязі з роднымі мясцінамі і Горацкім музеем, амаль кожнае лета прыязджае ў Горкі. Свае нарысы ён друкуе ў мясцовых газетах і часопісах, займаецца «літаратурнымі раскопкамі». Актыўна друкуецца на старонках зборніка па выніках раённай краязнаўчай канферэнцыі «Бацькаўшчына», у матэрыялах міжнародных і рэспубліканскіх навуковых канферэнцыяў, у рэспубліканскім, абласным і раённым друку.

У 2013 – 2015 гадах У. Ліўшыц апублікаваў серыю кніг «Гордасць і слава зямлі горацкай». Першая кніга была прысвечаная землякам-вучоным, другая – Героям Савецкага Саюза, генералам Узброеных Сіл і Міністэрства ўнутраных спраў, ураджэнцам горацкага краю, трэцяя – Героям Сацыялістычнай працы і заслужаным работнікам, дзеячам культуры БССР і Рэспублікі Беларусь, а таксама пісьменнікам і мастакам, жыццёвы і творчы шлях якіх пачынаўся ў Горацкім раёне.

Цяпер Уладзімір Маісеевіч працуе над трэцяй часткай кнігі «БСГА: гісторыя і сучаснасць. 1945 – 2015 гг.». Рыхтуе другую кнігу, прысвечаную жыццю і творчасці класіка беларускай літаратуры М. Гарэцкага. Таксама падрыхтаваў біябібліяграфічны паказальнік «Летапісец Горацкага краю», у якім абагульніў сваё жыццё і творчыя здабыткі.

Усе яго пражытыя гады – час любовінасці ў свой родны край і яго людзей. Ёсць у Ліўшыца планы аб выданні цыкла брашураў па гісторыі горацкіх вёсак, стварэнні навучальнага дапаможніка для школаў «Наш край».

Пажадаем юбіляру моцнага здароўя, доўгіх гадоў плённага жыцця, здзяйснення мараў.

*Таццяна КАРАЕЎСКАЯ,
старшы навуковы супрацоўнік Горацкага
раённага гісторыка-этнаграфічнага музея
Людміла ДЗЕРУЖКОВА,
кіраўнік народнага аматарскага
аб'яднання «Роднае слова»*

Супрацоўнікі БФК, рэдакцыі «Краязнаўчай газеты» і яе галоўны рэдактар Уладзімір Гілеп асабіста далучаюцца да шчырых віншаванняў і зычачь даўняму сябру ды аўтару моцы, здароўя, плёну і новых знаходак, публікацыяў, кніг.

Невялікі горад Іванава, дзе я нарадзілася і жыву сямнаццаць гадоў, утульна размясціўся сярод палескіх лясоў і балотаў на самым ускрайку Беларусі. Мне не раз казалі людзі, жыхары большых гарадоў, што яны ніколі раней не чулі пра мой горад. Аднак Іванава мае даволі багатае мінулае.

Гісторыя паходжання паселішча скіроўвае нас у няблізкае XV стагоддзе. Праўда, ніякага Іванава тады яшчэ не было. На тэрыторыі сучаснага горада існавала вёска Порхава. Але назва не прыжылася. Старажытныя летапісы паведамляюць, што ў 1423 годзе вялікі князь літоўскі Вітаўт вырашыў падараваць вёску Порхава, а разам з ёй і навакольныя землі, Луцкаму кафедральнаму сабору. Епіскап Ян Ласковіч у 1465 годзе перайменаваў вёску ў свой гонар. Так з'явілася назва Янаў, або Янова. Вёска пачала актыўна развівацца і зусім хутка атрымала статус мястэчка. Тут развіваліся рамёствы, пашырыўся гандаль, пачалі праводзіць кірмашы. Аднак развіццё мястэчка ў 1579 годзе запаволіў пажар – ён знішчыў амаль усё паселішча, што было пабудаванае з дрэва. Гэты пажар, зрэшты, быў не першы – Янаў гарэў і ў 1525 годзе, але вынікі той раз не былі такімі жудаснымі. Тым не менш, паселішча здолела паўстаць з попелу.

Не адно стагоддзе Янаў знаходзіўся ў складзе Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай, ён належаў польскім каралям, а за-

Назаўсёды ў сэрцы

тым – Шуйскім, Ажэшкам, Дмухоўскім. Пасля трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай у 1795 годзе мястэчка ўвайшло ў склад Кобрынскага павета Гродзенскай губерні. У другой палове XIX стагоддзя развіццё мястэчка адбывалася паскоранымі

высакароднай справай. Тым не менш, шмат хто недалюбліваў вандроўнікаў і лічыў іх занадта ўжо назойлівымі. Лабары даволі моцна адрозніваліся ад жыхароў суседніх вёсак і паселішчаў. У іх быў выпрацаваны свой уласны моўны дыялект, які

існуе пад назвай Янаў-Палескі. І, на мой погляд, ёсць у гэтай старажытнай назве нешта чароўнае, незвычайнае. Гэтае імя быццам нейкая нітачка, што звязвае ціхамірную сучаснасць з сіваю мінуўшчынаю горада. Ды і гучыць «Янаў-Палескі» больш меладычна і прыгожа ў параўнанні з найменнем «Іванава».

Наш горад пацярапеў у Першай і Другой сусветных войнах.

Пад час Першай сусветнай на тэрыторыі Іванава знаходзіўся лагер для рускіх ваеннапалонных і размяшчаліся нямецкія войскі. У часе Вялікай Айчыннай немцы таксама размясцілі свае войскі на тэрыторыі горада – гэта быў 2-і батальён 82-га пяхотнага палка Нортхейм. Зразумела, як і ў іншых акупаваных беларускіх гарадах, у Іванава існавала яўрэйскае гета, на месцы якога цяпер знаходзіцца мясцовы Дом культуры. Наогул, Вялікая Айчынная вайна пакінула вельмі

страшны адбітак на Іванаўшчыне – колькасць насельніцтва скарацілася амаль удвая. На тэрыторыі раёна ўзведзены 84 помнікі і абеліскі ў памяць аб ахвярах, якіх забрала тая жахлівая вайна.

Безумоўна, нельга не ўгадаць у гэтым артыкуле суайчыннікаў – знакамітых выхадцаў нашай зямлі. У першую чаргу прыгадваецца вёска Варацэвічы, што падаравала нам выдатнага літаратара і кампазітара, а таксама мастака, скульптара, педагога... – кім, наогул, толькі не быў гэты выдатны чалавек! – Напалеона Орду, які славіцца далёка за межамі нашай краіны. У Іванава нарадзіўся Герой Саветскага Саюза Мікалай Кольчак. Наш Моталь з'яўляецца радзімай вучонага хіміка, а таксама першага прэзідэнта Ізраіля, Хаіма Вейцмана. Ураджэнцамі Іванаўшчыны з'яўляюцца знакамітыя мастакі Францішак Бруздовіч і Марыя Андрэйковіч-Бутаўт, фалькларыстка Марыя Саковіч, а таксама беларускі мастак Аляксей Кузьміч. А Дастоева звязанае з родам Дастаеўскіх – прашчуралі вялікага рускага пісьменніка Фёдора Дастаеўскага...

Я цешуся, што цяпер, нягледзячы на ўсе перажытыя ў мінулым цяжкасці і нягоды, мой горад развіваецца. Сёння ў Іванава жыве больш за шаснаццаць тысячай чалавек – гэта на дзве тысячы больш, чым у канцы XX стагоддзя. Невялікі палескі гарадок прываблівае людзей свайго прастаце. Але ў гэтай прастаце можна сустрэць шмат загадкавага і таямнічага, што не пабачыш з першага погляду і адкрыеш толькі тады, калі бліжэй пазнаёмішся з лёсам нашага краю.

*Ганна СМІЛЕВІЧ,
вучаніца 11 класа
СШ № 4
г. Іванава
Фота айтара*

Свята-Пакроўская царква ў Іванава

тэмпамі: з'яўляліся новыя фабрыкі, установы адукацыі, паўставалі цэрквы і касцёлы, у 1884 годзе была пракладзеная чыгунка.

Жыхарамі мястэчка Янаў амаль да сярэдзіны XX стагоддзя былі так званыя лабары. Прадстаўнікі гэтай «прафесіі» хадзілі па свеце і збіралі сродкі на будаўніцтва і аднаўленне храмаў. Лабары лічылі сваю дзейнасць

ўяўляў з сябе збор словаў з самых розных моваў і дыялектаў. І ў адзенні лабароў выпрацаваўся ўласны стыль: яны апраналіся больш багата, у параўнанні з жыхарамі суседніх вёсак, замест лапцяў аддавалі перавагу ботам, а ў халодную пару года насілі вышываныя паўкажушкі. Лабары славіліся хітрасцю, знаходлівасцю, і многія з іх на той час былі пісьменныя.

Згодна з Рыжскім мірным дагаворам у 1921 годзе Янаў адышоў да Польшчы і ўвайшоў у склад Пінскага павета Палескага ваяводства. У 1939 годзе пасля ўз'яднання Беларусі Янаў ператвараецца ў Іванава. Яму надаецца статус пасёлка гарадскога тыпу, а ў 1971-м ён набывае статус горада.

А вось чыгуначная станцыя майго горада і сёння

Помнік Напалеону Орду

Царкоўнае кразнаўства

Царква ў вёсцы Семенчыцы

Сённяшні дзень задае кожнаму з нас спрэчныя пытанні аб тым, што было ў мінулым, чым жылі і сагравалі душы нашыя продкі. Мы вяртаемся да сваіх каранёў – тых вытокаў і крыніцаў, што нападуняюць нас пачуццём годнасці. Сёння мне хочацца прывесці ўспаміны пра царкву ў вёсцы Семенчыцы (з націскам на першы склад).

Вось што ўспамінаюць людзі шаноўнага ўзросту (на жаль, не ўсё захавала іх памяць). Яны расказалі, што тамтэйшыя вернікі здаўна наведвалі царкву ў Жаўнеркавічах альбо Апечках. З XIX стагоддзя Жаўнеркаўская святыня лічылася ўніяцкай. Сюды прыходзілі маліцца і католікі, і праваслаўныя. Але з часоў акупацыі нашых земляў Рэччу Паспалітай (1920-я гады) улады вырашылі, што царква павінна адчыняць дзверы выключна католікам. І гэта ўсё доўжылася да 1939 года. Калі на тэрыторыі Заходняй Беларусі ўсталявалася савецкая ўлада, то царква з Жаўнеркавічаў была перанесеная ў вёску Семенчыцы.

Храм насіў імя святога Іллі і быў пабудаваны на могілках. Праводзіць службу прыязджаў святар з Жукава Барка, і тое толькі ў дні гадавых святаў. Царква была хоць і невялікай, але з'яўлялася тым месцам, куды маглі прыйсці і дзеці, і дарослыя, каб чэрпаць сілы для душэўнага спакою. Там яна праіснавала да пачатку 1950-х гадоў, пакуль не пачаўся разгул атэістычнай прапаганды.

*Святлана АДАМОВІЧ,
г. Стоўбцы*

На вуліцах сучаснага Іванава

**У сваім трэцім пада-
рожжы па Мядзельшчы-
не сябры Пастаўскай ра-
ённай арганізацыі ТБМ
наведалі яе заходнія аб-
шары – самабытны Свір-
скі край.**

У першай вёсцы, Кан-
станцінаве, на вочы
кінуўся адметны да-
мок з ганкам і калонамі, ве-
рагодна, будынак былой
школы, які, як і яго «ка-
легі» ў іншых вёсках, дажы-
вае свой век. Выбітыя вок-
ны, разламаная падлога, па-
адбіваная шалёўка ды ін-
шыя сляды «гаспадарання»
сведчаць пра сумныя пер-
спектывы колішняга «агме-
ню асветы». А вось мясцовы
касцёл Маці Божай зачароў-
вае сваёй дагледжанасцю і
нейкай мілай гармоніяй са
сціплымі краявідамі нава-
колля. Каля храма – магілы
яго фундатораў, а таксама
пахаванне ксяндза Люцыя-
на Хмялёўца і яго маці.
Гэты святар – гераічная асо-
ба. Ён пачаў служыць у Кан-
станцінаве ў 1940 годзе ў
26-гадовым узросце. У час
вайны малады ксёндз выра-
таваў ад смерці 16 чалавек –
былых дэпутатаў, кіраўні-
коў устаноў, работнікаў
Свірскага райвыканкама,
падпольшчыкаў, яўрэяў,
якіх фашысты арыштавалі
па даносе. Святар падпісаў
з нямецкім камендантам
дамову аб сваёй асабістай
адказнасці за гэтых людзей,
і тых вызвалілі. А калі акупанты
стварылі канцэнтра-
цыйныя лагеры для жыхароў,
якіх збіраліся вывезці
ў Германію, Л. Хмялёвец
выкупіў у ахоўнікаў каля
70 дзяцей і вярнуў іх у сем’і

да бацькоў. У пасляваенныя
часы гэты высакародны свя-
тар спазнаў жорсткі ўціск і
ганенні з боку савецкіх ула-
даў, таму ў пачатку 1960-х
гадоў вымушаны быў вы-
ехаць на новае месца служ-
бы ў вёску Дзераўная Стаў-
цоўскага раёна. Там ён у
1989 годзе ўрачыста адзна-
чыў паўвекавы юбілей свай-
го святарства, атрымаў ад
Яна Паўла II годнасць Гене-
ральнага Вікарыя Мінска-

стане такой нерухомай кан-
сервацыі гэты помнік гісто-
рыі доўга не пратрымаецца.
Знойдуцца лайдакі, якія па-
выбіваюць вокны, палама-
юць тое, што засталася. Ка-
лі ў будынку не размесціць
якая-небудзь установа
(музей ці грамадская арга-
нізацыя), то былою школу
чакае сумны лёс.

І. Драўніцкі, якому ўжо
83 гады, сустрэў нас прыяз-
на і гасцінна. Энергіі і эн-

краязнаўчага музея. Нас су-
стрэлі на ўваходзе піянер і
піянерка і правялі ў края-
знаўчы музей. Увогуле, гіс-
тарычныя экспазіцыі ня-
дрэнныя, ёсць шэраг вельмі
цікавых экспанатаў, але
агульнае афармленне, віда-
вочна, не мянялася з часоў
СССР. А вось невялікі этна-
графічны куточак спадабаў-
ся больш. Але зноў жа, под-
пісы прыладаў працы і вы-
рабы мясцовых майстроў

людзі з асаблівасцямі псіха-
фізічнага развіцця. Мо яно
і добра – там зусім іншы
свет, у якім свае законы,
сваё ўспрыманне жыцця.

Пасля Лущчыкаў наве-
далі Большава, Засвір, Шэме-
тава. Цудоўныя мясціны з
выдатнымі помнікамі і ма-
ляўнічымі краявідамі! Але...
Ні аднаго чалавека мы ў тых
мясцінах не сустрэлі. Не бы-
ло з кім пагаварыць, распы-
таць. У Большаве паступова
зрастае кустоўем закінуты
бровар, у Засвіры ў цішыні і
спакоі жыве сваёй адзіно-
тай велічны касцёл, побач –
рэшткі кляштарна, капліца,
брама, могілкі германскіх

Па Свірскім краі

Магілёўскай архідыяцэзіі,
намесніка кардынала і пра-
вы біскупа, тут жа ён адзна-
чыў і свой 90-гадовы юбілей.
Памёр у 2004 годзе; пахаван-
ны на цвінтары Канстанці-
наўскага касцёла.

На ўскраіне вёскі – вялі-
кія могілкі з брамамі XIX
стагоддзя і мноствам стар-
ых і новых пахаванняў.
Ахоўвае спачын былых жы-
хароў невялікая капліца.

У наступным пункце на-
шай вандроўкі – Камаро-
ве – мы адразу накіра-
валіся да хаты вядомага
краязнаўца, педагога, аўта-
ра шматлікіх кніг пра па-
дзеі мясцовай гісторыі Івана
Драўніцкага, з якім зага-
дзя дамовіліся аб сустрэчы.
Насупраць яго сядзібы –
былая польская Куцькаў-
ская школа. Будынак і пры-
леглая тэрыторыя яшчэ за-
хоўваюць прыстойны вы-
гляд, але бачна, што дзікая
трава паступова акружае
пабудовы. Зразумела, што ў

тузіязму гэтага чалавека
можна толькі пазайздрос-
ціць. Зусім нядаўна ён вы-
даў новую кнігу пра свайго
аднакласніка па Камаро-
ўскай школе, вядомага бела-
рускага татарына, геогра-
фа-энцыклапедыста, аўтара
гімна беларускіх татароў
Якуба Якубоўскага. Падзя-
ліўся і сваімі планами. А іх –
мора! Цяпер І. Драўніцкі
працуе над кнігай па гісто-
рыі Пастаўскага педагагіч-
нага вучылішча, якое ў па-
сляваенны час адыграла вя-
лікую ролю ў падрыхтоў-
цы настаўніцкіх кадраў для
Пастаўшчыны, Мядзель-
шчыны і суседніх раёнаў.

Пасля смачнай гарбаты,
якой нас пачаставала гаспа-
дыня, мы накіраваліся да
былога сядзібна-паркавага
ансамбля Старжынскіх у
Камарове, дзе Іван Пятровіч
правёў для нас экскурсію. У
адрозненне ад многіх іншых
падобных ансамбляў тутэй-
шы і парк, і пабудовы пры-
емна ўразілі сваёй дагле-
джанасцю і ўладкаванасцю.
Тое, што комплекс знахо-
дзіцца ў такім прэзента-
бельным стане, вялікая за-
слуга мясцовых грамадскіх
арганізацыяў «Жанчыны за
адраджэнне Нарачанскага
краю» (кіраўнік А. Вайця-
ховіч) і фонду падтрымкі
прадпрымальніцтва «Камаро-
ва» (кіраўнік Э. Вайця-
ховіч). Дарэчы, офіс фонду
знаходзіцца ў еўрапейскага
выгляду будынку з сонеч-
нымі батарэямі на даху –
былым панскім свінарніку.
Непадалёк размешчана і
міні-ГЭС, што выпрацоўвае
ток для асвятлення вуліч-
ных ліхтароў.

З Камарова мы накірава-
ліся ў гарадскі пасёлак Свір.
Паводле легенды, мястэчка
заснаваў нальшчанскі князь
Даўмонт, а валодаў ім доўгі
час заможны род князёў
Свірскіх. Бываў тут са сваім
войскам кароль Рэчы Па-
спалітай Стэфан Баторый,
калі выпраўляўся адваёў-
ваць у маскавітаў Полацк. У
цэнтры былога мястэчка
ўзвышаецца Мікалаеўскі
касцёл, які знаходзіцца ў
рыштваннях, але службы ў
ім праводзяцца.

Мы ж накіраваліся ў
школу, бо мелі папярэдняю
дамову на сустрэчу і агляд

Працяг тэмы. Пачатак у
№№ 2, 4 за 2016 г.

Касцёл у Засвіры

чамусьці падаюцца па-рус-
ку. Хіба ж яны так называ-
ліся на гэтым культурна-
гістарычным беларуска-
польска-літоўскім памеж-
жы?

У фае мы звярнулі ўвагу
на цікавыя гліняныя карці-
ны-кампазіцыі, аўтаркай
якіх з’яўляецца дырэктарка
школы А. Марчанка. Вы-
датныя творы; шкада толь-
кі, што сюжэты не беларус-
кія. А што наш фальклор?
Хіба ён – слабая крыніца
для творчасці?.. Здаецца,
дробязь, але з такіх дроб-
зяў складаецца сучасная
беларуская культура.

Наступная сустрэча ад-
былася ў мясцовай бібліятэ-
цы. Яе гаспадыня, Данута
Саковіч, пазнаёміла з матэ-
рыяламі пра Свір, пра народ-
ных майстроў і вядомых
людзей Свірскага краю.
Большую частку інфарма-
цыі складаюць публікацыі
ўжо вядомага нам І. Драў-
ніцкага, але сустрэлася і но-
вае імя – Янка Тышко. Гэты
краязнаўца, жыхар Віцебс-
ка, урадженец Свіршчыны,
надрукаваў у перыядычных
выданнях некалькі грунтоў-
ных артыкулаў пра родны
край.

Пасля Свіры мы спадзя-
валіся патрапіць у
былы сядзібна-парка-
вы ансамбль роду Ахраноў-
скіх у суседняй вёсцы Лущ-
чыкі, але гэта нам не ўдало-
ся. Пільны ахоўнік не да-
зволіў прайсці на тэрыто-
рыю, спаслаўшыся на тое,
што мы можам патрыво-
жыць ідылічнае жыццё ту-
тэйшых жыхароў. А кан-
тынгент тут спецыфічны –

Рэшткі былой сядзібы
Скірмунтаў

салдатаў Першай сусветнай
вайны. У Шэметава – касцёл
Дзевы Марыі, чырвоныя сце-
ны былой сядзібы Скірмун-
таў, з якімі жорстка распра-
віліся бальшавікі і партыза-
ны, ды вялікія ставы рыбага-
давальніка.

Па дарозе на Занарач
звярнулі ў вёску Карабаны.
Завабіла нас туды беларус-
камоўная шылда-ўказаль-
нік пра тое, што ў паселіш-
чы знаходзіцца асвечаная
крыніца. Сапраўды, нату-
ральны выхад падземных
водаў, уладкаваны і дагле-
джаны кімсьці, наталіў на-
шую смагу чысцінёю і све-
жасцю. І міжволі падумала-
ся пра людзей, якія чысцілі
крыніцы, будавалі сядзібы
і хаты, узводзілі храмы,
складалі вершы і легенды,
спявалі песні... Дзякуй ім,
бо без іх працы, без іх твор-
часці не было б нашага на-
рода, і мы б не ведалі, якой
павінна быць наша нацыя...

Ігар ПРАКАПОВІЧ

Пахаванне ксяндза Люцыяна Хмялёўца і яго матулі

Экскурсію праводзіць І. Драўніцкі (справа)

**Што ні кажы, глыбінка багатая на таленты!
Традыцыйна ў лістападзе бібліятэкары раёна
ладзяць Тыдзень літаратурнага краязнаўства
«Вялікая літаратура з правінцыйнай прапіс-
кай», з асаблівым гонарам вядуць размову пра
творчасць пісьменнікаў-землякоў з акцэнтам
на юбілейныя даты іх жыцця.**

Нядаўна адзначыў залаты 85-гадовы юбілей шаноўны і таленавіты земляк, пісьменнік-натураліст Рыгор Ігнаценка. Хата па вуліцы Міра, 45 у аграгарадку Паплавы па-сяброўску ветліва глядзіць на ўсё вакол. З 1956 года Рыгор Канстанцінавіч жыве тут. Сціплае ўбранства пакояў, на сценах – рэпрадукцыі карцінаў з пейзажамі Левітана, Пярова, Куінды як пацвярджэнне жыццёвага крэда гаспадара: багаты не той, хто багата мае, а той, каму дастаткова таго, што мае. Яго душа – нібы залаты сланечнік, што праз туман, імжу, чорныя хмары не губляе напрамак да сонца, прагне святла і чысціні.

Дзіўна: чалавек столькі выцярапеў бядаў, уцялеў у пякельным полымі вайны, зьярог небам дадзены талент. Не размінуўся з сумленнем, не спакусіўся рублём, не страціў шчырага памкнення за добрае плаціць дабром. Дзяцінства ўсё было спаласаванае бядой. У 7 гадоў вясковы хлопчык з Касцюковіцкага раёна застаўся круглым сіратой, апынуўся ў дзіцячым доме. Было хлопчыку ўсяго 11 гадоў, калі дзяцінства дагнала вайна. Долі рубцы незагойныя: эвакуацыя, бамбёжкі, перанесены тыф, пасля якога трэба было новава вучыцца хадзіць... Голад, слёзы адчаю, але ў сэрцы жыло інтуітыўнае адчуванне: лепшы скарб – куток сваёй зямліцы, птушка адлётная – доля гаротная блукання па чужых краях – Украіне, Сярэдняй Азіі... Атрыманне новага (на ўзбекскі лад) імені пасля ўсынаўлення беларускага хлопчыка бяздзетнай узбекскай сям’ёй, адчуванне моўнай ізаляцыі, калі даводзілася днямі маўчаць з прыёмнай маці, якая не разумела ні слова па-руску, не тое што па-беларуску...

Любоў да роднай Беларусі жыла ў кожнай кропельцы крыві, у кожнай клетачцы цела, у кожнай думцы юнака. Хацелася вясновым раўчуком з далёкай чужыны паімчаць у родны край, да якога доўга птушкай ляцець. Пакутная дарога вяртання ў родную Беларусь: ехаў на дахах вагонаў, на вагонных прыступках, пераплываў на цеплаходзе Каспій...

Неверагодна чуйную да навакольнай прыгажосці душу хлопчыка сфармавала асабліва атмасфера ў даваенным дзіцячым доме на Магілёўшчыне. Мноства кветнікаў, карпусы на паляне сярод лесу, дзеці засыналі і працягваліся пад спеў птушак, што спрыяла беражліваму стаўленню да ўсяго жывога. Знойдзена з сябруком ў лесе крумкачана, якое по-

тым стала героем першага апавядання будучага пісьменніка, пасялілі на гарышчы дзіцячага дома, кармілі, аберагалі. Вясковая руплівая працавітасць Рыгора была генетычна закладзеная з нараджэння. Ён атрымаў «царскі» па тым часе падарунак за працу па нарыхтоўцы ўзбекскага ўруку – шыкоўны белы касцюм, які без шкадавання прадаў, каб набыць білет на цеплаход, дабрацца да Баку, затым да Харкава і – у Беларусь. Мужнела ў пекле выпрабаванняў дзіцяча

тым баян. У арміі служыў хімінструктарам у танкавых войсках, у 24 гады даслужыўся да сяржанта (а сяржантам у арміі плацілі), назбіраў грошай, купіў касцюм, кашулю, туфлі. Пасля дэмабілізацыі ўладкаваўся музычным кіраўніком у дзіцячым доме ў Ратамцы. На абласным семінары сустрэў свой лёс – піянерважату Паплаўскага дзіцячага дома Машу Барысэнак. Перавёўся ў Паплавы, жаніўся. Маладыя здымалі сціплы пакойчык, вучыліся завочна: яна – у Мінскім педагагічным інстытуце, ён – ва Усесаюзным універсітэце мастацтваў. З небагатых настаўніцкіх заробкаў адкладалі грошы на пабудову сваёй хаты, у якой выраслі дачкі Валя і Галя – як маці, прыгожыя, як бацька, чарнявыя. Каханне прапісалася ў сэрцы назаўсёды: з любімай жонкай Марыяй Міхайлаўнай – як два радкі адной паэмы...

Арыенцірам у настаўніцкай

фокусе сваёй душы – шчыmlвай і жаласцівай, нядробязнай і адкрытай. Р. Ігнаценка ішоў у лес не толькі з ружжом, вудай ці кашом (што лічылася натуральным на вёсцы), а з

давецтваў, не цешыў сваё самалюбства шматтыгражымі выданнямі. Гэта пасрэднасць заўсёды прагне славы, а творцы – сціплыя. Р. Ігнаценка стаў сябрам пісьменніцкага саюза толькі ў 1993 годзе, ужо маючы 9 выдадзеных кніг і салідныя рэкамендацыі А. Куляшова, К. Кірэенкі, А. Васілевіч, М. Чарняўскага ды іншых.

І сёння, нягледзячы на салідны ўзрост мудрасці, зямляк не страчвае здольнасці здзіўляцца, распраўляе душэўныя маршчынкi насустрач новаму дню, цешыцца характэрам усходу і захаду сонца, глытком свежага паветра, зберагае ў душы прыгаршчы святла. 85 гадоў, і ніводны пражыты год не забруджаны карысцю, крывадушшам, зайздрасцю. Зямляк не курыць, ніколі ніхто не бачыў яго п’яным. Р. Ігнаценка мае трывалы маральны стрыжань, не ўжывае брыдкіх словаў, справадліва мяркуюе: з прывычкі брыдкасловіць развіваецца схільнасць да здзяйснення дронных учынкаў. Лічыць сваёй уласнай місіяй пісьменніка і чалавека – выхоўваць у людзей любоў да прыроды. Ён ведае, дзе пралягае годная дарога да сумленнасці і высакародства. У сваіх кнігах, як дбайны ляснік зарубкі, пакідае прыкметы гэтых дарог для нашчадкаў. Праўнуку Арцёму 8 гадоў, любіць родную зямлю ён вучыцца па кніжках свайго прадзеда.

У дзень нараджэння слаўтага жыхара аграгарадка Паплавы 20 лістапада яго наведалі з візіт-акцыяй «Вядомы пісьменнік жыве побач» культуры, школьнікі і прадаўнікі мясцовай улады, павіншавалі, сэрцам далучыліся да сонечнай натуры залатога юбіляра. У гонар земляка супрацоўнікі сельскай бібліятэкі зладзілі вечарыну «Сэрца, расчыненае насустрач прыродзе» з электроннай прэзентацыяй твораў пісьменніка «Крыніца натхнення – прырода».

*Ад імя бібліятэкараў і кнігалюбаў шчыра жадаем ша-
ноўнаму пісьменніку-юбіляру: хай кожны ранак абуджае
птушыны спеў, лагодзяць сэрца сонечныя дні, квітнеюць
сланечнікі дабрыні, не страчваючы свайго сонечнага ары-
енціра, а ўдзячныя чытачы не стамяюцца прыгажэцць
душой, святлець роздумамі і памкненнямі ад добрых і
мудрых кніг Рыгора Ігнаценкі.*

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчык аддзела маркетынгу
Бярэзінскай ЦБ

Залаты юбіляр, або

Вядомы пісьменнік жыве побач

душа. Хлопчык пабачыў шмат гора, смерці, крыві, ды не плакаў, нават калі загінулых у час бамбёжкі скідалі ў прыдарожныя ямы... А заплакаў Рыгор тады, калі вярнуўся пасля доўгага бадзяння ў родны дзіцячы дом і ўбачыў рамонак пры дарозе...

Не нахлебнікам пайшоў у жыццё колішні дзетдомавец. У 16 гадоў паступіў у Магілёўскае рамеснае вучылішча № 10, быў старастам групы. Атрымаў пасля заканчэння вучылішча 5-ы разрад слесара-зваршчыка – неверагодна высокі для навічка без вопыту. Працаваў у Мінску на будаўніцтве аўтазавода па рамонце і наладцы будаўнічай тэхнікі. Жыў у бараку. Запісаўся ў вчэрнюю музычную школу, з першай зарплаты набыў гармонік, за-

працы для Рыгора Канстанцінавіча былі выхавальнікі колішняга дзіцячага дома. Разам з дзецьмі зімой – на каньках, у паходах, гульнях. Ніводнага абразлівага слова, пасля ўрокаў па вечарах – чытанні кніг уготас. Заўсёды поўны давер да дзяцей – адчыненыя, без замкоў, дзверы вучнёўскіх пакояў і спальняў...

Калі стаў настаўнікам, Р. Ігнаценка праводзіў урокі музыкі ў лесе, а вучнёўскія лінейкі – з запрашэннем ляснікоў. Родны край – яго любоў і песня, прыжыццёвы казачны Парнас! Сэрца жаўруком захліпалася ад замілавання роднай прыродай. Ён ведаў і разумев галасы і колеры лесу, умеў убачыць незвычайнае ў звычайным, сабраць назіранні ў дзіўным

блукнотам і алоўкам: слаўна пісалася на пяньюку, самыя цікавыя думкі прыходзілі ў лесе, поўным прыгодаў, адкрыццяў, падзеяў. Ён піша без аніякай фальшывінкі, папрышвінску лёгка, выразна, натуральна. Яго замалеўкі невялікія па аб’ёме, ды густа заселеная кожная старонка. Жменька словаў-зарнятак абуджае душу чытача, робіць яе ўспрымальнай, тонкай, відущчай, прымушае на момант спыніцца ў жыццёвай мітусні і задумацца. Пісьменніцкае крэда Р. Ігнаценкі: хочаш распавесці пра прыроду – абмакні пяро ў вясёлку. Прырода ўсё ведае, а сказаць павінен чалавек.

Добрая пісьменніцкая спадчына земляка – кнігазбор з 12 выданняў для дзяцей, якія вучаць не камянец сэрцам, зарчэй углядацца ў навакольны свет цікаўнымі вачыма. Агульны тыраж кніг былога настаўніка музыкі з вёскі Паплавы складае каля паўмільёна экзэмпляраў. Першая кніга «Лясныя штукары» (1964), апошняя – «Зацугляны шчупак» (2009), а ёсць яшчэ 2 самавыдавецкія зборнікі Паплаўскай сельскай бібліятэкі «Зялёнае рэха», «Пад ляснымі шатамі». Пісьменнік з традыцыйна вясковай сціпласцю не любіў абіваць парогі вы-

Па святую Ваду — у Сверханскую пушчу

Сотні паломнікаў з розных куткоў Беларусі наведліся сёлета на Вадохрышча да Свята-Троіцкай крыніцы, што б'е з-пад зямлі ў лясочку паблізу вёскі Сверхань, што на Рагачоўшчыне. А масавае паломніцтва сюды па святую ваду пачалося яшчэ ў жніўні 2015 года, калі вернутую з забыцця крыніцу ў аслужэнні многіх святароў з Рагачоўскага благачыння і Гомеля ў прысутнасці сотняў вернікаў асвяціў намеснік Гомельскага мужчынскага Свята-Мікалаеўскага манастыра архімандрыйт Амвросій (Шаўцоў). Але спачатку звернемся да гісторыі.

З сучасных краязнаўчых даследаванняў, якія правялі выкладчык Доўскай гімназіі Пётр Ахрэмчык і яго вучні Юрый Лукашкоў, Галіна Беланоўская і Ганна Лапушкова, стала вядома, што Свята-Троіцкая крыніца ва ўрочыш-

чы Сверханская пушча (ад вёскі Сверхань – два кіламетры), згадвалася яшчэ ў 1861 годзе на старонках «Могилёвских епархиальных ведомостей». Аб ёй пісаў і вядомы краязнаўца магілёўскі губернатар Аляксандр Дзембавецкі (1840 – каля 1918). Ён паведамляў, што раней непадалёк гэтай крыніцы знаходзілася каталіцкая капліца, якую пабудавалі тут з нагоды з'яўлення цудатворнага абраза (у савецкія часы ён знік. – М.Ш.). І толькі пазней была асвечаная праваслаўная капліца.

Мясцовыя жыхары сцвярджаюць, што да рэвалюцыі 1917 года паломнікі да святой крыніцы дабіраліся нават з далёкіх куткоў тагачаснай Расійскай імперыі. Многія ішлі пешшу. Апошнія кіламетры пераадоўвалі на каленях. І па веры сваёй вылечваліся ад розных хваробаў. А

карэнны жыхар Сверханя Віктар Савіцкі раскажаў краязнаўцам з Доўска, што яшчэ да канца 1940-х гадоў сюды ладзіліся і хрэсныя хады, хаця мосцік праз ручай, які і сёння працякае побач з крыніцай, і паклонны крыж улады разбурылі яшчэ ў 1930-х гадах.

Асвятчэнне адроджанай крыніцы, якая за гады савецкай улады зарасла травой і запылыла гразю, стала магчымым пасля таго, як ініцыятыву ў гэтым праявіў рагачоўскі краязнаўца, сябра Царкоўна-гістарычнай камісіі Гомельскай праваслаўнай епархіі Аляксандр Патапаў. Не адзін тыдзень увесну і летам мінулага года ён правёў тут, займаючыся добраўпарадкаваннем гэтага месца. Часта заставаўся на ноч, каб сэканомиць час і паліва для машыны (да Рагачова адсюль – 25 кіламетраў). Дапамагалі яму сын Андрэй і ўнук Дзяніс. Але адны яны б не справіліся з пастаўленай задачай, каб не дапамога многіх іншых іх аднадумцаў.

Спачатку Аляксандр атрымаў дабраславенне ў архімандрыйта Амвросія з Гомеля, які, дарэчы, мае радавую карані на Рагачоўшчыне. Тады ж ад Свята-Мікалаеўскага манастыра была выдзеленая і матэрыяльная дапамога. Падтрымалі гэтую ініцыятыву благачынны Рагачоўскай епархіяльнай кругі протаіерэй Алексій (Сматрыцкі) і настаіцель Доўскага Свята-Пакроўскага прыхода айцец Героргій (Арлоўскі), які акармілае вернікаў вёскі Сверхань. На дапамогу прыйшлі работнікі Сверханскага лясіцтва на чале з ляснічым Сяргеем Яўсеевым. Не засталася ў баку ад гэтай справы і жыхары Сверханя і суседняй вёскі Сераб-

Свята-Троіцкая крыніца пасля адроджэння

А. Патапаў (справа) і У. Драблянкоў

ранка Мікалай Анікееў, Алег Грынкевіч, Анатоль Грынкевіч, Андрэй Шавялёў, Аляксандр Байцоў, Аляксей Байцоў, Міхаіл Патоцкі, Сяргей Драблянкоў, Максім Кацуба. Пасільную дапамогу аказалі вучні СШ № 2 Рагачова Павел Краўчанка, Станіслаў Караленка, Міхаіл Сідараў, а таксама аўтар гэтых радкоў. Але ўсё ж галоўным помочнікам у А. Патапава быў фермер са Сверханя Уладзімір Драблянкоў, які за ўласны кошт прадаставіў сваю пілараму для распілоўкі дуба і транспарт для

дастаўкі на месца піламатэрыялаў і патрэбнай колькасці пяску.

Сёння А. Патапаў амаль штотыдзень бывае на крыніцы: сочыць за яе станам, падтрымлівае тут парадак. Краязнаўца сведчыць:

– Штодзённа крыніцу наведваюць да 10 паломнікаў. Часта па святую ваду паломнікі прыязджаюць цэлымі аўтобусамі. А ў святы, як гэта было на Вадохрышча, тут не праштурхнуцца...

Мікалай ШУКАНАЎ, г. Жлобін
Фота аўтара

Мацярык Беларусь

Антарктыда адкрываецца беларусам

Чытачы могуць угадаць, што ў мінулым нумары мы распавядалі пра нашых землякоў, якія прымалі ўдзел у даследаванні Антарктыды ў савецкія часы, і пра перспектывы вывучэння нашай краіны самага халоднага мацерыка.

Нядаўна Нацыянальная акадэмія навук Беларусі паведаміла, што напярэдадні Дня беларускай навукі (ён адзначаецца штогод у апошнюю нядзелю студзеня, сёлета гэта 31 студзеня) беларускія палярнікі, удзельнікі 8-й Беларускай палярнай экспедыцыі, усталювалі першы аб'ект Беларускай антарктычнай станцыі – трохсекцыйны лабараторна-жылы модуль. Ён прызначаны для забеспячэння спрыяльных умоваў жыцця палярнікаў і правядзення даследаванняў у тым месцы, дзе знаходзіцца беларуская экспедыцыя, – у геаграфічным комплексе «Гара Вячэрняя» ва Усходняй Антарктыдзе.

Паводле паведамлення сайта
Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі
www.nasb.gov.by

Уздоўж

2. ... Мерачоўшчына. Тып пасялення ў былым Слоніцкім павеце (цяпер Івацэвіцкі раён), дзе 270 гадоў таму, 4 лютага 1746 года, нарадзіўся выдатны палітычны і ваенны дзеяч ВКЛ і Рэчы Паспалітай, кіраўнік нацыянальна-вызваленчага паўстання 1794 года Андрэй Тадэвуш Банавентура Касцюшка. 7. ..., або гара. Вышэйшая кропка Аўстраліі, якая носіць імя нашага слыннага земляка Касцюшкі; яго імем названы таксама горад у штаце Місісіпі (ЗША). 8. Востры край рэжучай ці сякучай прылады. 9. Імя бацькі Касцюшкі, збыднелага шляхціца, радавы маёнтак Сяхновічы якога знаходзіўся ў былым Кобрынскім павеце (цяпер Жабінкаўскі раён). 10. Рака, правы прыток Прыпяці. 11. ..., ці Фёкла. Імя яго маці, якая паходзіла са старадаўняга беларускага шляхецкага роду Ратамскіх, па веравызнанні – праваслаўная. 13. Старадаўні польскі горад, дзе ў каралеўскім замку Вавель знаходзіцца парэшткі Касцюшкі; угэтым жа горадзе, таксама як і ў гарадах Чыкага, Вашынгтоне, Кліўлендзе, яму ўстаноўлены помнікі. 15. Натуральны падатак у Расійскай дзяржаве. 17. Сельскагаспадарчая пры-

Андрэй Тадэвуш Касцюшка

Да 270-годдзя з дня нараджэння

лада. 19. Назва жыхароў ВКЛ, пераважна тагачасных беларусаў; ... называў сябе і Касцюшка. 22. Прыгоннае ...; Касцюшка лічыў, што сялянаў неабходна вызваліць ад яго. 23. Імя прадзеда Касцюшкі, які быў падсудкам, г.зн. памочнікам суддзі. 25. Бур для агнявога свідравання. 27. Генерал-...; воінскае званне, з якім Касцюшка ў 1790 годзе быў залічаны ў польскую армію. 28. ... пражыць – не мора пераплыць (прык.). 29. Джордж Першы прэзідэнт ЗША, які за баявыя заслугі ў барацьбе за незалежнасць ЗША ўзнагародзіў Касцюшку вышэйшай узнагародай – ордэнам Цынцынаці і парай пісталетаў; а таксама яму было прысвоенае званне брыгаднага генерала.

Уноперак

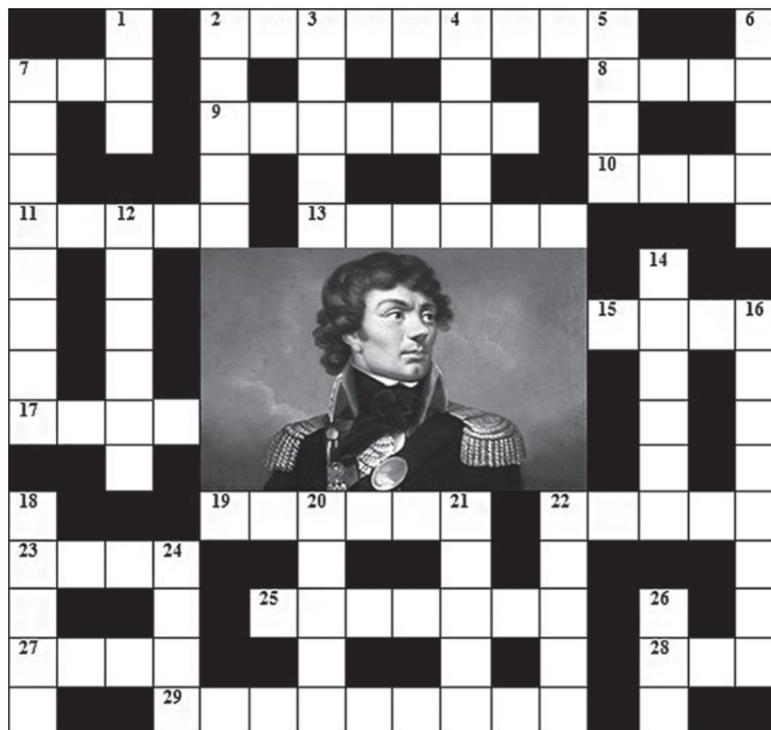
1. «... паўстання грамадзян, жыхароў Кракаўскага ваяводства»; дакумент, які быў абнародаваны сярод насельніцтва напярэдадні паўстання 1794 года пад кіраўніцтвам Кас-

цюшкі супраць аўстра-расійскіх захопнікаў. 2. Тое, што і філіял. 3. Малады розум – што вясенні ... (прык.). 4. Бясколеравы газ з рэзкім непрыемным пахам. 5. Ступень, узровень чаго-небудзь. 6. «Помнім ..., што рабілі, // Як нас дзёрлі, як нас білі. // Докуль будзем так маўчаць?» З верша «Песні паўстанцаў», які быў шырока распаўсюджаны на тэрыторыі сучаснай Беларусі ў час паўстання 1794 года. 7. Першавобраз, арыгінал. 12. Кадэцкі Сярэдняя ваенна-навучальная ўстанова ў Варшаве, якую Касцюшка скончыў у 1766 годзе, а ў 1769-м выехаў у Францыю на прадаўжэнне вучобы. 14. Тое, што і навучанне, адукацыя. Касцюшка, знаходзячыся на Радзіме, клапаціўся аб адкрыцці школ для сялянскіх дзяцей; дзякуючы яго намаганням і пры фінансавай падтрымцы князя Адама Чартарыйскага была адкрытая вядомая ў Беларусі Свіслацкая гімназія. 16. Люты

багаты снегам, ... – вадою (прык.). 18. 18-я літара грэчаскага алфавіта. 20. Селянін,

звязаны з адбываннем паншчыны коньмі, жывёлай (гіст.). 21. У старажытнай Русі вялікі вайсковы барабан. 22. Уязычніцкай міфалогіі бог грому і маланкі. 24. Цэнтр якой-небудзь дзейнасці (перан.). 26. У лютага ... сябры – заваяі віхура (прык.).

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ

ЛЮТЫ

17 – Тышкевіч Канстанцін Певіч (1806, Лагойск – 1868), археолаг, гісторык, этнограф, фалькларыст, краязнаўца, адзін з заснавальнікаў беларускай навуковай археалогіі, член Віленскай археалагічнай камісіі – 210 гадоў з дня нараджэння.

18 – Артымовіч Надзея Еўдакімаўна (1946, Польшча), беларуская паэтка з Беларускай часткі – 70 гадоў з дня нараджэння.

18 – Пыжкоў Васіль Андрэвіч (1921, Мсціслаўскі р-н – 2004), вучоны-гісторык, журналіст, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

19 – Бусел Сяргей Нічыпаравіч (1901, Капыльскі р-н – 1940), нацыянальны дзеяч, удзельнік Слуцкага паўстання 1920 г. – 115 гадоў з дня нараджэння.

19 – Вашчак Яраслаў Антонавіч (1921, Украіна – 1989), дырыжор, народны артыст СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1990) – 95 гадоў з дня нараджэння.

19 – Стэфановіч Сяргей Канстанцінавіч (1941, Нясвіжскі р-н), акцёр, рэжысёр, заслужаны работнік культуры Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

20 – Самуэль Софія Пятроўна (1941, Нясвіжскі р-н), гісторык, журналіст, рэдактар, заслужаны работнік культуры Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1990) – 75 гадоў з дня нараджэння.

20 – Цесакоў Кім Дзмітрыевіч (1936, Чэрвень), кампазітар, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (1991), Літаратурнай прэміі імя В. Віткі (2001), ганаровы грамадзянін Чэрвеня – 80 гадоў з дня нараджэння.

21 – Бохан Юрый Мікалаевіч (1966, Мінск), вучоны-археолог і гісторык, даследчык пытанняў урбаністычнага развіцця ВКЛ у XV – XVIII стст., праблемаў Брэсцкай царкоўнай уніі 1596 г., побыту феадалаў ВКЛ – 50 гадоў з дня нараджэння.

21 – Мазырская Яры (Мазыр; 1986), ландшафтны заказнік рэспубліканскага значэння – 30 гадоў з часу стварэння.

21 – Ружанская пушча (Пружанскі р-н; 1986), біялагічны заказнік рэспубліканскага значэння – 30 гадоў з часу стварэння.

21 – Шафранова Тамара Аляксандраўна (1946, Віцебск), выканаўца на балалайцы, дырыжор, педагог, заслужаная артыстка Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

23 – Леантовіч Ігар Валер'евіч (1966, Украіна), мастак дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва – 50 гадоў з дня нараджэння.

23 – Міхайла Пятуховіч (Міхал Мікалаевіч; 1891, Сяненскі р-н – 1937), крытык, літаратуразнаўца, педагог, правадзейны член Інбелкульту – 125 гадоў з дня нараджэння.

23 – Сопат Аляксандр Сцяпанавіч (1936, Хойніцкі р-н), пісьменнік – 80 гадоў з дня нараджэння.

23 – Цурбакоў Мікалай Іосіфавіч (1911, Гомель – 1984), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

23 – Шылай Расціслаў Аляксеевіч (1936, Пухавіцкі р-н – 2004), заслужаны архітэктар Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1988) – 80 гадоў з дня нараджэння.

24 – Бараўскі Аляксандр (1861, Польшча – 1942), скульптар, жывапісец, рэстаўратар, які пісаў абразы для касцёла ў Гомелі і выканаў надзвернікі ў в. Чырвоны Бераг (Жлобінскі р-н), – 155 гадоў з дня нараджэння.

24 – Дзюба Уладзімір Іванавіч (1946, Украіна – 2008), паэт, драматург, журналіст – 70 гадоў з дня нараджэння.

24 – Зювану Міхал Акімавіч (1906, Расія – 1977), артыст оперы, народны артыст Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

24 – Карпаў Уладзімір Якаўлевіч (1921, Расія – 2011), рэжысёр, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

25 – Камарова Ніна Яўгенаўна (1946, Расія), журналіст, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1998) – 70 гадоў з дня нараджэння.

25 – Каруза Павел Іосіфавіч (1906, Докшыцкі р-н – 1988), грамадска-палітычны і культурны дзеяч, кампазітар, музыказнаўца, фалькларыст, дырыжор – 110 гадоў з дня нараджэння.

26 – Гінтаўт-Дзевалтоўскі Аляксандр Казімір (1821, Ковенская губ. – 1889), удзельнік нацыянальна-вызваленчага руху 1863 – 1864 г. на Гродзеншчыне, рэлігійны дзеяч – 195 гадоў з дня нараджэння.

27 – Млодак Рыта (Рэвека) Венямінаўна (1906, Мінск – 1969), артыстка оперы, народная артыстка Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

28 – Алесь Бадак (Аляксандр Мікалаевіч; 1966, Ляхавіцкі р-н), паэт, празаік, публіцыст, літаратурны крытык, лаўрэат рэспубліканскай літаратурнай прэміі «Залаты Купідон» (2008), Міждзяржаўнай прэміі СНД «Зоркі Садружнасці» (2014) – 50 гадоў з дня нараджэння.

28 – «Гоман» (Вільня; 1916; выдавалася да канца 1918 г.), беларуская грамадска-палітычная і літаратурная газета нацыянальна-дэмакратычнага адраджэнцкага кірунку – 100 гадоў з пачатку выдання.

28 – Іўлічаў Віктар Паўлавіч (1946, Азербайджан), архітэктар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (2002), сярод асноўных працаў якога – станцыя Мінскага метрапалітэна «Інстытут культуры», другая чарга мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой» і інш., – 70 гадоў з дня нараджэння.

28 – Фасмер Макс (1886, Расія – 1962), нямецкі філолаг-славіст, які на падставе вывучэння географічных назваў лакалізаваў праардыі славянаў на Палессі, у шматтомных выданнях якога прадстаўлены беларускі аанамастычны матэрыял, замежны член-карэспандэнт АН СССР, акадэмік шэрагу замежных акадэміяў навук – 130 гадоў з дня нараджэння.

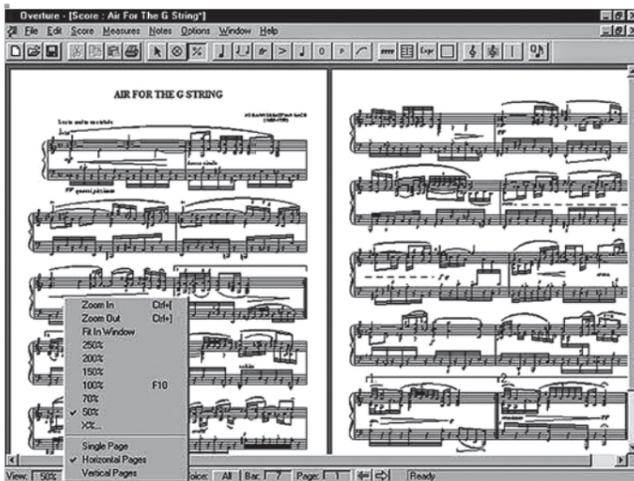
28 – Шпанёў Андрэй Андрэвіч (1941, Таджыкістан), піяніст, кампазітар, заслужаны артыст Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НОТАДРУКАВАННЕ (заканчэнне тэмы). Да канца XVIII ст. нотадрукаванне рабілася непасрэдна з металічных дошак (медных або са сплаву волава і свінцу). З вынаходніцтвам літаграфіі (1796) з кожнай дошкі сталі рабіць адбітак для пераносу на літаграфіскі камень або на металічныя формы для плоскага друку. У XX ст. нотны рысунк пераносіцца фотамеханічным спосабам на цынк (для цынкаграфскага клішэ) або на тонкія пласціны (цынковыя або алюмініевыя) – формы для афсетнага друку. Арыгіналамі для гэтага, акрамя награвіраваных дошак, служаць нотныя старонкі, каліграфічна напісаныя ад рукі або выгравіраваныя на празрыстай паперы. Рабіліся таксама спробы стварыць нотную друкарку (пішучую машынку). З прыходам у паліграфію камп'ютарнай тэхнікі нотадрукаванне яшчэ больш спрасцілася. Існуюць адмысловыя праграмы для запісу нотаў («Sibelius», «Finale», «Encore», «Sakewalk Overture» ды інш.) і спецыяльныя нотныя шрыфты («Humnus», «Maestro» ды інш.).

Праца ў камп'ютарнай праграме «Overture»

На тэрыторыі Беларусі нотадрукаванне вядомае з сярэдзіны XVI ст. Ноты друкаваліся ў Брэсце (1553), Нясвіжы (1561), Заблудаве (1568), Лоску (1574), Слуцку (1580), Цяпіне (каля 1580), Супраслі (першае нота-лінейнае выданне – «Паследаванне пастрыгу», 1697), Вільні (канец XVI – 1-я чвэрць XVIII ст.), у перасоўнай друкарні С. Собаля (працавала ў 1630-я гг. у Куцейне, Буйнічах, Магілёве). У XVII ст. існавалі брацкія друкарні, што распаўсюджвалі «Псалтыр» Яна Гуса – узор новага нотнага музычнага запісу. Першы друкаваны нотны зборнік на тэрыторыі Беларусі і адзін з самых ранніх ва Усходняй Еўропе – «Брэсцкі канцыянал» («Песні хвалаў Воскіх», 1558) Яна Зарэмбы. У ім змешчана каля 100 адна- і чатырохгалосых псалмоў і кантаў на польскай і лацінскай мовах, запісаных мензуральнай нацягвай на 5-лінейным нотным стане. У 1563 г. М. Кавячынскі і друкар Д. Ланчыцкі

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 5

Уздоўж: 1. Каханне. 5. Па. 8. Ікс. 9. Спец. 10. Назіранне. 11. Юрэ. 12. Тэст. 14. Цвік. 16. Пік. 17. Рэч. 20. Еўра. 21. Лешч. 25. Акр. 27. Сімпозіум. 29. Сава. 30. Гуж. 31. Дзірван. 32. Карысць.

Упоперак: 2. Хлеб. 3. Новае. 4. Скарб. 6. Агонь. 7. Гарэцкія. 9. Сястра. 13. Семинар. 15. Вучэнне. 18. Усевалад. 19. Пічэта. 22. Цішка. 23. Розум. 24. Думка. 26. Рукі. 28. Факс.

выдалі «Нясвіжскі канцыянал» (2-е выд. у Вільні, 1594). У канцы XVI – 1-й чвэрці XVII ст. надрукаваны шэраг Любчанскіх канцыяналаў. Вядомы зборнік 1-галосых песнапенняў 1620 г., які дэманструе інтэрнацыянальныя сувязі ў музычна-паэтычнай культуры, народжанай еўрапейскай Рэфармацыяй. Цягам XVII – XIX стст. друкаваліся віленскія, гарадзенскія, жыровіцкія, супрасльскія, холмскія «Багадаснікі», канты, псалмы, ірмалогіёны. У 1850 – пач. 1860-х гг. А. Валіцкі выдаваў у Мінску літаграфічным спосабам свецкія музычныя творы беларускіх кампазітараў-рамантыкаў, у т.л. паланэзы і мазуркі Камілы Марцінкевіч, Фларыяна Міладоўскага, яго ж зборнік «Польскія песні», і інш.

У Расіі пачатак нотадрукавання адносіцца да XVII ст., калі маскоўскі арганіст С. Гутоўскі надрукаваў ноты з гравіраваных медных дошак. У 1766 г. друкар С. Бышкоўскі прапанаваў распрацаваны ім дасканалы шрыфт, якім надрукаваныя богаслужэбныя нотныя кнігі: «Ірмалог», «Актоіх», «Абіход». «Святы» (1770 – 1772). Свецкія музычныя творы да 1770-х гг. друкавалі спосабам гравіроўкі на медзі або наборным шрыфтам І. Брэйткопфа.

У XX ст. нотныя выданні друкуюцца на афсетных машынах і машынах высокага друку. Перавод нотнага арыгінала на друкарскую форму ажыццяўляецца фотамеханічным спосабам. Нотныя арыгіналы часцей пішуча ад рукі. Для падрыхтоўкі арыгіналаў выкарыстоўваюць таксама спосабы гравіроўкі, штампоўкі, каліграфічнай перапіскі, пераносу нотных знакаў на нотную паперу на прыцыпе пераводных карцінак, нота- і фотанабораў. Пры невялікіх тыражах і для папярэдняга азнаямлення спецыялістаў ноты друкуюцца на святлокапіравальных апаратах.

Працэс гравіроўкі нотаў па этапах